

Een slecht jaar 2009 voor kerkuilen in de Kempen

Mark Sloendregt

Interpretatie broedseizoen 2009

De winter van 2008-2009 was 'koud en droog' met 52 vorstdagen en begin januari viel er in onze regio ook nog een pak sneeuw bij (KNMI, 2009). Strengere winters vormen voor muizen problemen doordat ze kunnen sterven als gevolg van langdurige vorst diep in de grond.

In de herfst van 2008 ontbraken er ook veel zaden van eik en beuk, een belangrijke voedselbron voor diverse muizensoorten. **De muizenstand werd laag en veel kerkuilen konden toen al moeilijk aan prooien komen.**

Door het ontbreken van muizen zijn veel kerkuilen dus niet in de conditie gekomen om in het voorjaar te gaan broeden. Voor de aanmaak van eieren zijn immers veel eiwitten nodig o.a. afkomstig van prooien.

Zijn er weinig muizen dan zullen ook weinig kerkuilen tot broeden overgaan, zijn er veel muizen dan zullen er ook grote broedsels en/of tweede broedsels zijn. De muizenstand was tot in de nazomer van 2009 laag gebleven. De partij braakballen van dit jaar is al verzonden naar zoogdiervereniging

VZZ te Arnhem, de pluisresultaten van achttien locaties moeten nog worden determineert.

Dit braakbalonderzoek kan informatie verstrekken over de voedselsituatie in onze regio.

“Welke prooi-soorten - die onderdeel van het stapelvoedsel vormen - kwamen er in lage of hoge aantallen voor?”

Foto: Mark Sloendrecht

Broedresultaten 2009

Slechts negen paren kerkuilen in onze regio gingen dit jaar tot broeden over, daarvan mislukte er één in de eifase. Met een bezetting van acht procent en maar dertien uitgevlogen jongen is het een ronduit slecht jaar geworden voor kerkuilen (tabel 1).

In nog vierentwintig nestkasten waren wel uilen aanwezig maar gingen niet tot broeden over. Omdat de sterfte onder kerkuilen in het eerste levensjaar meestal groot is, zullen waarschijnlijk weinig of geen jongen het volgend jaar tot broedvogel maken.

Een aantal paren werden dit jaar

zelfs niet meer waargenomen in de nabijheid van de nestkast, terwijl deze andere jaren min of meer onafgebroken bezet waren.

De vraag rijst of deze territoria al dan niet zijn 'verlaten', of dat er sprake was van wintersterfte.

De kerkuil was in de jaren zeventig met 300 paren een zeer zeldzame broedvogel geworden doordat de populatie – door tal van factoren – was gedecimeerd. In grote delen van ons land was de kerkuil als broedvogel verdwenen en pas sinds 1988 tekende zich weer enig herstel af.

De laatste twee decennia heeft de populatie een significante stijging doorgemaakt mede dankzij beschermingswerk van Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland en haar vele vrijwilligers.

Het soortbeschermingsplan Kerkuil (LNV, 1996) gaat uit van een beoogde minimale populatie kerkuilen van 2000 broedparen in muizenrijke jaren.

“In 2008 kwamen ongeveer 3.000 broedparen in Nederland voor!”

Jaargegevens Kerkuil

	Locaties/kasten	Broedsels	Bezetting	Slachtoffers
2006	71	22	31%	10
2007	88	38	43%	5
2008	101	46	46%	4
2009	104	9	8%	4

Broedkarakteristiek Kerkuil

	Eerste legbegin	Gem. legbegin	Jongen/broedsel	Grootste broedsel
2006	13 april	7 mei (n=8)	2,9	5
2007	2 februari	17 maart (n=17)	4,3	7
2008	17 februari	16 april (n=31)	3,0	5
2009	23 april	2 mei (n=2)	1,9	3

Broedresultaten Kerkuil

	Broedgevallen	Eieren	Jongen	Jongen/broedsel	Mislukt	Onbekend	Totaal
2006	18	73	52	2,9	1	3	22
2007	32	151	136	4,3	3	3	38
2008	36	150	100	3,0	4	6	46
2009	7	21	13	1,9	1	1	9

Broedsucces Kerkuil (klassieke methode bij ingevoerde nestkaarten SOVON)

	Nest	Succesvol	Mislukt	Onbekend	Nestsucces
2006	7	6	1	13	86%
2007	30	27	3	6	90%
2008	24	20	4	19	83%
2009	6	5	1	2	83%

Broedsucces Kerkuil (Mayfield-methode bij ingevoerde nestkaarten SOVON)

	Ligduur	Nestdagen	Novl	Nest	Nestsucces
2006	88	396	395	11	80%
2007	88	777,5	773,5	38	63%
2008	88	1.069	1.066	35	78%
2009	88	≤100	n.v.t.	≤10	n.v.t.

Tabel 1. Broedresultaten kerkuil 2006 – 2009

Kerkuilenbescherming 1979-2009

VWG De Kempen is gestart met het hangen van kasten voor kerkuilen vanaf 1979 door Wim van de Voort, Lex Peeters, Geert Sanders e.a.

Enkele 'kastnummers' verwijzen naar vrije broedgevallen uit 1975 zoals deze door Sjoerd Braaksma werden gevonden. In eerste instantie werden kasten geplaatst in kerken onder het motto 'de kerkuil terug in de kerk'. Dit omdat veel kerken werden afgegaasd om vogels buiten de deur te houden.

Kees van Limpt heeft in de jaren negentig nog vele kasten gehangen in gemeente Reusel- de Mierde en

in zijn voormalig vogelasiel 'Second Chance' in Lage Mierde werden ook vele uilen geholpen.

Vanaf 2004 is onze 'uilenwerkgroep' uitgegroeid tot een groep van vele vrijwilligers in diverse gemeenten in onze regio.

Brabants Landschap geeft sinds 2004 ook ondersteuning aan uilenwerkgroepen middels het beschikbaar stellen van kasten, brochures en/of voorlichting.

Voor kerkuilen in onze regio is door o.a. het plaatsen van nestkasten

voldoende nestgelegenheid gecreëerd. Waarschijnlijk zal de populatie weer bij voldoende prooiaanbod en zachte winters zich in de komende jaren kunnen herstellen.

“De verstedelijking van het buitengebied, de intensivering van de landbouw en het hoge aantal verkeersslachtoffers blijven een bedreiging vormen”

Foto: Kees van Limpt

Broedseizoenen kerkuil

2006: een laag jongenoverlevingsratio, diverse slachtoffers, een stabiele populatie kerkuilen.

2007: succesjaar met achttien broedsels met vijf eieren of meer, 136 uitgevlogen pulli, diverse tweede broedsels.

2008: hoge bezettingsgraad, 46 broedsels, weinig grote legsels, relatief veel uitval onder de pulli.

2009: lage bezettingsgraad van 8%, zeer weinig broedsels, 24 territoria (zonder broedsel). ■

Foto: Kees van Limpt